

Max Eastman har gjort originella och betydande insatser i amerikansk kulturdebatt. I första rummet har han framträtt som politisk journalist och skriftställare, men han har också skrivit en rad arbeten av mera vetenskaplig syftning, såväl litteraturanlys som idéhistoria. Hans skriftställarskap sedan tjugofem år visar, att hans intressen blivit allt vidare och att hans doktrinarism alltmera vikit tillbaka för social och kulturell humanism. En kritisk och skeptisk ådra har blivit mera markerad, men hans sociala och politiska patos har icke försvagats. Ännu för tio år sedan var han kommunist; nu kan han snarast betecknas som liberal med stark social reformvilja. Hans utveckling är representativ för en icke ringa del av den amerikanska intelligensen.

Eastman är född år 1883. Han bedrev med framgång akademiska studier och tjänstgjorde under några år som lärare i filosofi vid Columbiauniversitetet i New York. Åren 1913—1917 var han redaktör för den radikala veckotidskriften "New Masses", åren 1918—1922 utgav han den kommunistiskt färgade "The Liberator". Efter en längre tids studier i Ryssland har han huvudsakligen verkat som fri journalist och författare. Han tog Trotskijs parti vid konflikten inom kommunismen och verkade under några år i dennes anda. Någon dogmatisk marxist har han dock knappast varit; redan hans i mitten av 1920-talet utgivna arbete "Marx and Lenin, The Science of Revolution" är kritiskt och självständigt. Under senare år har han successivt frångått sin kommunistiska åskådning, och kärnan i hans politiska författarskap har varit hatet mot diktatur och åsiktsförtryck, från vilket håll de än komma och av vilken motivering de än åtföljas. Repre-

sentativ för hans nuvarande uppfattning är den samling av politiska essayer som härmed framlägges för svensk publik. Ännu senare har han utgivit ett mera vetenskapligt inriktat arbete om de socialistiska idéerna.

För många torde Eastman vara mest känd som författare till skrifter på helt andra områden. Hans kanske mest kända arbete är "The Literary Mind, Its Place in an Age of Science" (1931), där han riktar en utomordentligt stimulerande kritik dels mot vad han kallar oförståelighetskulten i modern litteratur, dels mot vissa tendenser inom den berömda kritikerkola, vars främsta namn äro More och Babbitt; ur flera synpunkter utgör boken en motsvarighet till Edmund Wilsons ryktbara "Axel's Castle". I "Artists in Uniform" och "Art in the Life of Action" har han kritiserat marxistiska föreställningar rörande konst och litteratur. Till hans roligaste böcker hör "Enjoyment of Laughter" (1936).

I sitt nu översatta arbete konfronterar Eastman de idéer, som han anser vara centrala för socialismen, med den nuvarande politiska situationen. Socialismen har eftersträvat frihet, solidaritet och samfällid planering av det mänskliga arbetet. Det har nu visat sig, anser Eastman, att dessa värderingar icke, som man förr trodde, hörde samman och på en gång kunde realiseras, utan att tvärtom solidaritets- och planeringskravens genomförande lett till frihetens undertryckande. För Eastman blir friheten det väsentliga. Hans ställning till problemläget anges i följande ord: "Frågan är om man i första rummet och till varje pris söker en lösning på det ekonomiska problemet, eller om man söker en lösning, som bevarar de friheter som kapitalismen medförde och som främjar deras utbredning i framtiden. Mellan dessa två positioner kan det inte bli någon vapenvila, lika litet som mellan den totalitära och den frihetsälskande inställningen. Det kan inte bli någon fred mellan ett civiliserat samhälle och en hjord

i en tidsenlig inhägnad. Frihetsbegreppet bildar med sina följsatser, rättvisa och jämlikhet, axeln i de motivlinjer som omfattas av alla som kunna kallas radikaler”.

Det problem Eastman behandlar har länge skymtat i debatten kring demokrati och socialism; många av de stora adertonhundredrataliberalerna, såsom Tocqueville och Spencer, uttalade de farhågor som nu blivit verklighet. Men problemet har aldrig varit så brännande aktuellt som nu. Man kan diskutera riktigheten av Eastmans analys men knappast intelligensen och sanningslidelsen i hans framställning.

Herbert Tingsten.